

УДК 027.022:352.07(477.7)
DOI 10.32461/2409-9805.1.2021.229837

Цитування:

Бурміс І. В. Формування моделі публічної бібліотеки в умовах об'єднаних територіальних громад півдня України. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 1. С. 12–20.

Burmis I. (2021). Formation of the public library model in the conditions of united territorial communities of the south of Ukraine. *Library science. Record Studies. Informology*. 1, 12–20 [in Ukrainian].

Бурміс Ірина Валеріївна,
аспірантка кафедри інформаційних технологій
Київського національного університету
культури і мистецтв
burmis@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-7427-4854>

ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ПУБЛІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ В УМОВАХ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Мета роботи. Аналіз особливостей формування моделі публічної бібліотеки в умовах утворення об'єднаних територіальних громад (ОТГ) Півдня України. **Методологія дослідження** ґрунтується на комплексі загальнонаукових методів (аналіз, синтез, узагальнення, моделювання) та підходів (системний, соціокомунікативний та модернізаційний). **Наукова новизна** роботи полягає у здійсненні комплексного дослідження можливості обрання бібліотеками Одещини, Херсонщини та Миколаївщини певного профілювання та власного шляху розвитку в умовах утворення ОТГ в якості центрів правової та регіональної інформації у вигляді центрів громадських ініціатив, соціокомунікаційних майданчиків, мультимедійних мобільних бібліотек або мультикультурних центрів. **Висновки.** На основі зіставлення переваг і недоліків запропонованих моделей реформування бібліотечної мережі надано пропозиції стосовно вироблення оптимальної моделі функціонування публічних бібліотек Півдня України, що передбачає наступні важливі елементи. По-перше, автоматизацію, яка ґрунтується на розвитку й упровадженні новітніх інформаційних технологій, що, у свою чергу, сприяє модернізації матеріально-технічної бази, організаційної структури та підготовки бібліотечних кадрів. По-друге, надання нових послуг або продукції, оновлення методів управління діяльністю й персоналом. По-третє, забезпечення стабільного фінансування та застосування маркетингових і рекламних технологій популяризації бібліотечної діяльності в умовах функціонування ОТГ. По-четверте, збереження цінного кадрового ресурсу та технологізацію роботи бібліотечних працівників. По-п'яте, організацію роботи публічної бібліотеки ОТГ як інформаційного інтелект-центру та культурно-дозвільного простору, що розглянуто на прикладі Чорноморської бібліотеки. По-шосте, необхідність запровадження нестационарного бібліотечного обслуговування на засадах Закону України «Про співробітництво територіальних громад».

Ключові слова: публічні бібліотеки, південь України, об'єднані територіальні громади (ОТГ), модернізація, модель, профілізація.

Burmis Irina,
graduate student of the Department of Information Technologies,
Kyiv National University of Culture and Arts

FORMATION OF THE PUBLIC LIBRARY MODEL IN THE CONDITIONS OF UNITED TERRITORIAL COMMUNITIES OF THE SOUTH OF UKRAINE

Purpose of the article. The analysis of the specificities of formation of the public library model in the conditions of creation of the united territorial communities (UTC) of the South of Ukraine. **The methodology**

of the research is based on the complex of general methods (analysis, synthesis, generalization, and modeling) and approaches (system, socio-communicative, modernization). **The scientific novelty** of the work is to conduct a comprehensive study of the possibility of choosing libraries of Odesa, Kherson, and Mykolayiv a certain profile and their own path of development in the formation of UTC as centers of legal and regional information in the form of centers of public initiatives, socio-communication platforms, multimedia mobile libraries or multicultural centers. **Conclusions.** Suggestions that are based on the comparison of the advantages and disadvantages of the proposed models of reforming the library network are made regarding the development of the optimal model of functioning of public libraries in the South of Ukraine, which provides for the following important elements. Firstly, automation, that is based on the development and implementation of the newest information technologies, which, in turn, activates the material and technical base modernization, organization structure, and the library staff training; providing new services or products. Secondly, renovating the activity and staff management methods. Thirdly, providing stable financing to UTC possibilities, applying marketing and advertising technologies of library activity popularization according to the UTC functioning. Next, saving the valuable staff resource and technologies in library staff' work. Then, organizing the UTC public library work as the informative intelligent center, cultural and leisure space, that is discovered on the Chornomorska library example. Finally, the introduction of non-stationary library services on the basis of the Law of Ukraine «On territorial communities' cooperation».

Key words: public libraries, the South of Ukraine, united territorial communities (UTC), modernization, model, profiling.

Актуальність теми дослідження. Формування моделі публічної бібліотеки є одним із важливих напрямків державної регіональної політики саме тому, що публічні бібліотеки в умовах соціально-економічних, політичних і психологічних потрясінь у суспільстві не лише продовжують виконувати просвітницьку місію в якості доступного й безкоштовного джерела отримання достовірної інформації, але й є важливими центрами консолідації суспільства, виховання культури та терпимості.

Серед багатьох задекларованих в Україні реформ найбільш успішною є реформа адміністративно-територіального устрою та системи місцевого само-врядування, суть якої полягає в утворенні об'єднаних територіальних громад (ОТГ) з новими фінансовими ресурсами та повноваженнями, до яких з-поміж інших відносять управління та здійснення фінансування бібліотек. Новостворені громади постають ключовими агентами у процесі становлення мережі публічних бібліотек, існування та функціонування якої прямо залежить від фінансової спроможності ОТГ.

Аналіз законодавчо-нормативного поля, яким регламентується діяльність публічних бібліотек в Україні (Закон України «Про бібліотеки та бібліотечну справу» від 27.01.1995 № 32/95-ВР (редакція станом на 16.10.2020); Концепція державної цільової програми під-

тримки та розвитку читання на період до 2015 р., схвалена у вересні 2009 р. Кабінетом Міністрів України; Концепція Державної цільової національно-культурної програми популяризації вітчизняної видавничої продукції та читання на 2014–2018 рр., яка схвалена урядом 10 квітня 2013 р. на заміну попередньої; Постанова від 06.02.2019 № 72 «Про затвердження Державних соціальних нормативів забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні»), свідчить про низку проблем, де поряд з нестачею належного фінансування на регіональному рівні, що обумовлює доволі низьку спроможність державних і регіональних програм підтримки, важливими залишаються – декларативний характер стратегічних документів й відсутність окреслених напрямків комплексного реформування бібліотечної галузі в умовах децентралізації.

Тривале затягування із реформуванням бібліотечної галузі зумовлює так звану «оптимізацію», тобто неконтрольоване скорочення мережі публічних бібліотек у регіонах України, що позбавляє громадян доступу до отримання бібліотечних послуг. З подібною ситуацією зустрічаємось на Херсонщині, де продовжується конфлікт навколо закриття семи бібліотек, коли без роботи у Херсоні можуть залишитися близько 70 людей. Якщо раніше видатки на культуру в цілому та бібліотечну

галузь зокрема покривалися коштом субвенції з держбюджету, то зараз за це платить місцевий бюджет. Тому з метою «оптимізації роботи» цієї галузі розпорядженням голови Херсонської міської ради створено спеціальну робочу комісію, якій доручено провести аналіз у сфері культурно-соціальної сфери міста, зокрема й роботи херсонських бібліотек. І проблема тут не лише у скороченні значної кількості бібліотечних працівників, що може викликати соціальні протести, чи втраті приміщень, але й у втраті потенціалу розвитку людського капіталу країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інформатизації, автоматизації та трансформації діяльності публічних бібліотек у різні часи піднімали та досліджували у своїх роботах О. Баркова [1], О. Воскобойнікова-Гузєва [7], Л. Кислюк [10], К. Лобузїна [13], О. Онищенко [15], О. Пашкова [17] та ін. Різні аспекти інноваційної діяльності публічних бібліотек розглянуто у публікаціях Т. Вилегжанїної [5], Н. Калїберди та А. Бровкіна [8], О. Качанової [9], А. Чачко [21] та ін.

Що стосується проблеми формування моделей діяльності бібліотек взагалї й зокрема публічних, то вона висвітлювалася у роботах Т. Колеснікової «Сучасна бібліотека ВНЗ: моделї розвитку в умовах інформатизації» [11], Г. Шемаєвої та Х. Ельбєсхаузєна «Моделї публічної бібліотеки в сучасній системї соціальної комунїкації» [22], В. Несїна «Комунїкаційні моделї сїльської бібліотеки в умовах інформатизації суспїльства» [14], Н. Богзи «Моделї сїльської бібліотеки: професїйне бачення» [4], В. Білоус «Моделї сучасної бібліотеки вищого навчального закладу» [3] та ін. Також необхідно згадати квалїфікаційну роботу К. Бережної «Публічні бібліотеки України: вектори модернізації в інформаційному суспїльствї» [2], в якїй авторка, серед інших питань, розглядає шляхи стабілізації системи публічних бібліотек, базованих на впровадженні моделей функціонування бібліотеки як сучасного інформаційного і просвітницького центру, а також проект «Чотири простори бібліотеки: інноваційна моделї діяльності», розроблений ВГО «Українська бібліотечна асоціація», в межах якого проводився онлайн-форум «Моделї сучасної бібліотеки для ОТГ» [16].

Мета статті – аналіз особливостей формування моделї публічних бібліотек Півдня України в умовах утворення ОТГ. Досягнення зазначеної мети передбачає, по-перше, розгляд моделей реформування української бібліотечної системи в умовах реформи адміністративно-територіального устрою та системи місцевого самоврядування, по-друге, аналіз ситуації з бібліотечною мережею Півдня України в умовах утворення ОТГ, і, по-третє, виклад пропозицій щодо оптимальної моделї функціонування публічних бібліотек Півдня України, враховуючи співставлення переваг і недолїків існуючих моделей реформування бібліотечної мережі.

Виклад основного матеріалу. Мережа публічних бібліотек в Україні, зокрема бібліотеки Херсонщини, Миколаївщини та Одещини, переживає зараз непрості часи, враховуючи стан ресурсної бази, техніко-технологїчну складову чи приміщення, більшість з яких на регіональному рівні перебувають в аварійному стані та потребують ремонту. Чималий відсоток бібліотек півдня України залишаються не комп'ютеризованими та не підключеними до світової мережі інтернет. На це, власне, й спрямована реформа адміністративно-територіального устрою та системи місцевого самоврядування, в результаті якої почалося утворення ОТГ, які перебирають на себе і повноваження управління публічними бібліотеками та фінансовими ресурсами, призначеними для розвитку бібліотечної галузі. Новостворені ОТГ та їхнє керівництво досить часто опиняються у ситуації складного вибору: утримувати існуючу мережу публічних бібліотек, або ж шукати шляхи її реформування, що інколи призводить до закриття окремих бібліотек.

Показовою у цьому відношенні є ситуація з центральною районною бібліотекою у місті Каховка – однією з найстаріших на Херсонщині. У межах децентралізації її фонди розїбрали по книгозбірнях місцевих ОТГ. Ось як з цього приводу висловила голова Каховської райради Т. Тертична: «Каховка до складу жодної об'єднаної громади не входить, тож ОТГ утримання бібліотеки не фінансуватимуть. Мїська влада також відмовилася від цієї пропозиції. Тому заклад закрили, а його працівники отримали посади у відділі куль-

тури. «Дорослі» книжки вже «переїхали» до сільських бібліотек, а дитячу літературу передаватимемо в школи. Що ж до приміщення, зведеного понад сто років тому, то прибудову віддаємо райвійськкомату, а решта нерухомості піде під приватизацію» [18]. Разом з тим, оскільки у ході процесу децентралізації на Херсонщині з нинішніх вісімнадцяти районів має залишитися попередньо від трьох до п'яти, то схожа доля чекає ще на більш як десять районних бібліотек.

Незважаючи на те, що Україна має одну з найбільш розгалужених мереж публічних бібліотек у Європі, держава, водночас, володіє найменшими можливостями для її утримання. Більше того, кількість мешканців на одну публічну бібліотеку в Україні є однією з найбільш низьких (близько 2543 книгозбірні) порівняно з європейськими країнами. Середня кількість відвідувань однієї публічної бібліотеки у нас за день з розрахунку на 1 рік 16 осіб. Менше лише в Угорщині (13 відвідувачів) та Словаччині (8 відвідувачів). Для порівняння – у Великій Британії на день в середньому одну публічну бібліотеку відвідує 17 осіб, а в Іспанії – 60 відвідувачів [20].

Отже, маючи одну з найбільш розгалужених мереж публічних бібліотек в Європі, Україна входить до п'ятірки країн з найменшою кількістю користувачів на одну публічну бібліотеку і з найменшою кількістю відвідувань однієї бібліотеки. Ця ситуація актуалізує питання фінансових можливостей для утримання наявної мережі публічних бібліотек, що на перший план виносить питання реформування бібліотечної мережі в умовах децентралізації й утворення ОТГ як шлях до її модернізації.

Станом на сьогодні експертним середовищем і бібліотечною спільнотою України, опираючись на передовий європейський досвід, запропоновані наступні моделі реформування української бібліотечної системи в умовах утворення ОТГ.

Модель 1 передбачає *автономне функціонування публічних бібліотек в ОТГ, які не об'єднуються зі шкільними бібліотеками, будинками культури* тощо. В цих умовах громади самостійно приймають рішення щодо особливостей та механізму оптимізації пу-

блічних бібліотек на своїй території, дотримуючись визначених стандартів, з-поміж яких базовим є наступне правило – у кожній громаді має бути хоча б одна публічна бібліотека. Попри очевидні переваги такої моделі (часткове скорочення та збереження мережі; зменшення фінансового навантаження на бюджет громади; персоналізований та більш гнучкий підхід, враховуючи інтереси громади; додатковий стимул для заробітку), основними проблемами залишаються брак коштів й неконтрольований процес закриття бібліотек, де переформатування бібліотечних послуг нівелює останні як такі. Якщо взяти до уваги специфіку реформування мережі публічних бібліотек у сільській місцевості, то виявиться, що після завершення процесу добровільного об'єднання територіальних громад, не уникнути укрупнення існуючих сьогодні районів, що вплине і вже впливає на мережу районних публічних бібліотек. А на додачу ще й комп'ютеризація, матеріально-технічний стан бібліотечних приміщень та оформлення бібліотечної документації (статuti, положення, штати), які потребують вдосконалення [12].

Модель 2 – *об'єднання публічних бібліотек з освітянськими (шкільними) бібліотеками*. Вона також передбачає скорочення видатків громад на утримання бібліотечної мережі, збереження існуючої мережі шкільних і публічних бібліотек за умови часткової оптимізації, де скорочення не обов'язкові, а також часткове вивільнення приміщень під інші потреби громади, збільшення коштів на матеріально-технічне оснащення, розширення спектру користувачів бібліотеки та концентрацію інтелектуального потенціалу громади під дахом школи. Проте, ця модель все-таки неспроможна забезпечити від певного скорочення, якщо у ньому буде потреба, що потягне за собою планування заходів щодо соціального захисту та фінансових витрат. Постає необхідність узгодження роботи бібліотек із вимогами навчально-освітнього процесу, нормативних документів галузевих відомств, зокрема Міносвіти та Мінкультури, а ще внесення змін до законодавства щодо бібліотечної та освітньої галузей.

Модель 3 – *об'єднання публічних бібліотек з народними домами у так звані «Центри*

культури і дозвілля». Серед очевидних переваг цієї моделі наступні: вже неодноразово згадуване скорочення бюджетних видатків на утримання мережі бібліотек і новостворених центрів, їх збереження та часткова оптимізація структури, а також часткове вивільнення приміщень для різних потреб ОТГ і розширення спектру послуг зазначених центрів. Але й тут ми зіштовхуємось з потребою у частковому скороченні бібліотечних працівників, котре спричинить супротив й протести, з необхідністю планування заходів стосовно соціального захисту звільнених працівників й відповідних фінансових витрат. Подібна модель функціонує у Польщі, де новостворені культурні осередки реєструються як акціонерні товариства та товариства з обмеженою відповідальністю. До їхніх функцій відносять організацію виставок, конкурсів і культурних заходів, діяльність хору та танцювальних колективів, безкоштовні комп'ютерні курси для літніх людей і дітей (танці, вокал, музичні інструменти, спорт, аеробіка, англійська мова, театральна та мистецька студії), діяльність бібліотеки, надання безкоштовного доступу до Інтернет, дискусійний книжковий клуб [12].

Не зважаючи на те, яку модель буде обрано у контексті реформування бібліотечної системи України, обов'язковими для її модернізації є якомога швидша комп'ютеризація й підключення до мережі інтернет, запровадження в Україні єдиного електронного каталогу бібліотечних фондів та єдиного електронного читацького квитка, й, безумовно, перетворення у перспективі публічних бібліотек на культурно-інформаційні, просвітницькі центри громад, особливо, якщо йдеться про сільську місцевість. Важливо, щоб центр прийняття управлінських рішень зосереджувався у ОТГ, централізована мережа районних бібліотечних систем була розформована, а в районах залишилися лише одна або декілька публічних бібліотек, які фінансуються з районного бюджету, тоді як окремі бібліотеки передаються у відання ОТГ й отримують фінансування з їхніх бюджетів.

Аналізуючи наявні моделі й враховуючи стан системи публічних бібліотек Півдня України, слід зазначити, що оптимізація цієї системи має ґрунтуватися на потребах

окремої ОТГ, враховуючи вимоги до забезпечення належного рівня інформатизації та комп'ютеризації, мінімальної кількості книгозбірень на одну ОТГ та ін., щоб забезпечити рівний доступ всього населення громади до інформації. Кожна ОТГ просто зобов'язана обрати той напрям модернізації книгозбірні, який виводить її на новий рівень розвитку. А для цього їй потрібно визначитися зі стратегією власної діяльності, розробивши яку вона надасть відповіді на три принципово важливі питання: яка її користь для ОТГ сьогодні, чого вона прагне та якими мають бути шляхи для досягнення поставленої мети. При цьому, потрібно враховувати специфіку цільової аудиторії, до якої відносяться різні групи населення, що є членами ОТГ, адже кожному потрібна інформація та простір відповідно до своїх цілей: молоді – місця для зустрічей; літнім людям – читання книг і періодичних видань, недоступних через високу вартість; безробітним – інформація про наявні вакансії, тощо. Якщо бібліотеки зможуть працювати з різними групами користувачів, маючи відповідні приміщення та кваліфікований персонал, тоді вони спроможні будуть перетворитися на осередок своїх ОТГ [6].

На цьому шляху публічні бібліотеки повинні обрати певне профілювання та власний шлях розвитку. Вони можуть бути центрами правової та регіональної інформації, тобто центрами громадських ініціатив, де люди можуть отримати правову та інші види інформації, працювати у спеціально облаштованих місцях з вільним доступом до інтернету та отримати консультацію бібліотечного працівника з різних питань. Або соціокомунікаційними майданчиками, у межах яких організуються зустрічі з відомими громадськими та політичними діячами, письменниками та митцями, презентації книг, «круглі столи», виставки літератури та художніх творів, літературно-музичні вечори, виставки художніх творів, конкурси, лекторії різноманітної тематики, клуби за інтересами, інтерактивні форми (фестивалі, паради, фанклуби, театралізовані вистави та ін.). Публічні бібліотеки також можуть функціонувати у форматі мультимедійних мобільних бібліотек, які впливають на стан і розвиток морально-інтелектуального

клімату в суспільстві, культурний розвиток усіх жителів через інформацію, художні твори, мультимедійні матеріали культурно-історичного характеру. Тобто йдеться про спеціально обладнані інформаційні автоцентри, основним завданням яких є забезпечення безперервності освітнього процесу. Або ж бібліотеки можуть працювати як мультикультурні центри, зусилля яких спрямовані на виховання в усіх користувачів міжрасової, міжконфесійної і міжетнічної толерантності, інтересу до культури у загальнопланетарному плані.

Цікавий досвід профілювання зі своїм власним шляхом розвитку обрала мережа публічних бібліотек міста Чорноморська на Одещині. Мова йде про програму розвитку публічних бібліотек міста як інформаційних інтелект-центрів у межах Стратегії розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 р. «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України», затвердженої Кабінетом Міністрів України. Основною метою цієї програми є «вдосконалення і функціональне розширення діяльності публічних бібліотек міста як інформаційних, культурних та освітніх центрів для різних категорій населення, які сприяють створенню умов підвищення інтелектуального рівня громадян, і особливо молоді, на основі розвитку і зміцнення матеріально-технічної бази бібліотек» [19].

Основні завдання, які ставить перед собою інтелект-центр: популяризація бібліотеки як інформаційного інтелект-центру та культурно-дозвільного простору, створення сприятливих умов для організації спілкування людей; створення сучасних ресурсних фондів бібліотеки; поповнення бібліотечного фонду художньою літературою, інформаційними ресурсами на паперових та електронних носіях, Інтернет-ресурсами; розширення і зміцнення матеріально-технічної бази бібліотеки: додаткове оснащення засобами, які дозволять впровадити інформаційні технології, що забезпечують вільний і рівний доступ учасників освітнього процесу до інформації; формування інформаційної культури; автоматизація бібліотечних процесів; розширення партнерських зв'язків і співпраці зі всіма зацікавленими особами та організаціями у підтримці та просуванні читання.

З метою ефективного функціонування публічних бібліотек в умовах утворення ОТГ важливою є не лише необхідність оптимізації їх мережі, але й налагодження тісного контакту з населенням, громадою. Підтримка місцевих громад, залучення їх уваги до проблем бібліотеки є обов'язковим етапом модернізації мережі публічних бібліотек Півдня України. Важливу підтримку публічна бібліотека може знайти в особі волонтерів з місцевого населення, використовуючи добровільну працю на благо бібліотеки в цілому і бібліотечного обслуговування, а також створивши товариство друзів бібліотеки або опікунську раду.

Не менш важливим кроком на шляху до реформування є формування бібліотекою позитивного образу, прихилення на свій бік громадської думки, демонстрація прозорості своєї діяльності та своїх переваг. Для цього бібліотека та її співробітники повинні:

- сповіщати громаду про цілі й завдання бібліотеки;
- відкрито інформувати населення про режим роботи бібліотеки, її послуги;
- рекламувати цінність своїх ресурсів, послуг і можливостей;
- своєчасно сповіщати про всі істотні зміни у своїй роботі;
- повідомляти про кризові ситуації, їх причини та про дії щодо їх усунення;
- брати участь у соціальних, культурних, освітніх проектах, які сприяють залученню різних груп населення до загальнолюдських цінностей і до активної діяльності;
- засновувати премії (призи), почесні звання для організацій і громадян, що підтримують бібліотеку.

Публічна бібліотека повинна брати участь у моніторингах думок, поглядів, переваг, очікувань жителів ОТГ, постійно аналізувати якість наданих нею послуг, їх відповідність потребам користувачів. Регулярно виявляти і враховувати претензії на свою адресу, пропозиції і зауваження читачів, інформувати їх про результати роботи з незадоволеними запитами, пояснювати причини відмов. Ну і, звісно ж, звітувати перед місцевими жителями про свою роботу, особливо підкреслюючи участь конкретних людей у тому чи іншому бібліотечному заході, а також формувати що-

річний звіт про свою діяльність, який має поширюватись серед місцевого населення та адміністрації ОТГ.

Враховуючи зіставлення переваг і недоліків запропонованих моделей реформування бібліотечної мережі, варто виокремити наступні пропозиції щодо оптимальної моделі функціонування публічних бібліотек Півдня України:

- автоматизація публічної бібліотеки, котра базується на активному розвитку й упровадженні новітніх інформаційних технологій та стимулює модернізацію матеріально-технічної бази, організаційної структури і підготовки бібліотечних кадрів;

- надання нових послуг або продукції, оновлення методів управління діяльністю й персоналом;

- забезпечення стабільного фінансування роботи публічної бібліотеки відповідно до можливостей ОТГ;

- застосування маркетингових і рекламних технологій популяризації бібліотечної діяльності в умовах функціонування ОТГ, де істотним є не ребрендинг бібліотеки (зміна назви, логотипу чи візуального оформлення), а створення нового образу;

- збереження цінних кадрових ресурсів, вивільнення співробітників від рутинної роботи, подальша її технологізація;

- організація роботи публічної бібліотеки ОТГ як «інтелектуально-дозвілевого бібліотечного центру», соціокомунікаційного майданчика суспільства, або «багатофункціонального культурного комплексу», «соціокультурного міського центру» та запровадження нестационарного бібліотечного обслуговування на засадах Закону України «Про співробітництво територіальних громад».

Висновки. Таким чином, розглянувши особливості формування моделі публічних бібліотек Півдня України в умовах утворення ОТГ, варто наголосити на декількох ключових моментах. По-перше, бібліотеки Одещини, Херсонщини та Миколаївщини, попри окремі випадки успішної модернізації та оптимізації, переживають в цілому непрості часи, враховуючи стан ресурсної бази, техніко-технологічної складової чи приміщення,

більшість з яких на регіональному рівні перебувають в аварійному стані та потребують ремонту. По-друге, новостворені ОТГ, до яких переходять повноваження з управління публічними бібліотеками і фінансовими ресурсами, призначеними для розвитку галузі, часто опиняються у ситуації складного вибору: утримувати існуючу мережу публічних бібліотек, або ж шукати шляхи її реформування, що інколи призводить до закриття окремих бібліотек. По-третє, аналізуючи наявні моделі (1 – автономне функціонування публічних бібліотек в ОТГ, які не об'єднуються зі шкільними бібліотеками, будинками культури; 2 – об'єднання публічних бібліотек з освітянськими (шкільними) бібліотеками; 3 – об'єднання публічних бібліотек з народними домами у так звані «Центри культури і дозвілля») й, враховуючи стан системи публічних бібліотек Півдня України, потрібно наголосити, що реформування цієї системи має ґрунтуватися на потребах окремої ОТГ. По-четверте, співставлення переваг і недоліків основних моделей реформування бібліотечної мережі дає підстави для виділення важливих пропозицій щодо вироблення оптимальної моделі функціонування публічних бібліотек Півдня України (автоматизація, яка ґрунтується на розвитку й упровадженні новітніх інформаційних технологій, що, у свою чергу, активує модернізацію матеріально-технічної бази, організаційної структури та підготовки бібліотечних кадрів; надання нових послуг або продукції, оновлення методів управління діяльністю й персоналом; забезпечення стабільного фінансування відповідно до можливостей ОТГ; застосування маркетингових і рекламних технологій популяризації бібліотечної діяльності в умовах функціонування ОТГ; збереження цінних кадрових ресурсів і технологізація роботи бібліотечних працівників; організація роботи публічної бібліотеки ОТГ як інформаційного інтелект-центру та культурно-дозвільного простору (наприклад, Чорноморська бібліотека), запровадження нестационарного бібліотечного обслуговування на засадах Закону України «Про співробітництво територіальних громад».

Список використаних джерел

1. Баркова О. В. Формирование электронной библиотеки как направление развития научных коммуникаций. Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития. 2005. Вып. 3. С. 123–130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnan_2005_3_15 (дата звернення: вересень 2020).
2. Бережна К. С. Публічні бібліотеки України: вектори модернізації в українському суспільстві: дис. ... канд. наук із соц. комунікацій. Харків, 2018. 232 с.
3. Білоус В. Модель сучасної бібліотеки вищого навчального закладу // Бібліотечний форум України. 2014. № 1. С. 44–45.
4. Богза Н. Модель сільської бібліотеки: професійне бачення // Бібліотечна планета. 2008. № 3. С. 18–21.
5. Вилегжаніна Т. Інновації – визначальний фактор розвитку бібліотек України // Бібліотечна планета. 2009. № 3. С. 6–9.
6. Вилегжаніна Т. Соціальне спрямування діяльності публічних бібліотек України. Регіональний аспект // Бібліотечна планета. 2016. № 4. С. 4–6.
7. Воскобойнікова-Гузєва О. В. Модернізаційна стратегія розвитку вітчизняної бібліотечно-інформаційної сфери // Бібліотечний вісник. 2012. № 5. С. 8–19.
8. Каліберда Н., Бровкін А., Формування та використання бібліотечно-інформаційних ресурсів: традиції і інновації // Бібліотечний вісник. 2009. № 6. С. 7–10.
9. Качанова Е. Ю. Инновации в библиотеках: практ. пособ. Санкт-Петербург, 2003. 318 с.
10. Кислюк Л. В. Опанування мультимедійних технологій у бібліотеках України // Вісник Харківської державної академії культури. 2012. Вип. 37. С. 136–143. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hak_2012_37_14 (дата звернення: вересень 2020).
11. Колесникова Т. О. Сучасна бібліотека ВНЗ: моделі розвитку в умовах інформатизації // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2009. № 4. С. 57–62.
12. Крат М., Софій О. Реформування системи публічних бібліотек України в контексті децентралізації. URL: <http://dialog.lviv.ua/wp-content/uploads/2016/11/Bibliotek-A5-4mm-prew.pdf> (дата звернення: червень 2020).
13. Лобузін К. В. Бібліотека 3.0: Знання, сховища даних та експерти // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2012. № 1. С. 26–35.
14. Несін В. П. Комунікаційні моделі сільської бібліотеки в умовах інформатизації суспільства // Вісник Харківської державної академії культури. 2013. Вип. 41. С. 173–180.
15. Онищенко О. Українські бібліотеки у 90-х роках ХХ ст.: основні тенденції розвитку та напрями діяльності // Бібліотечний вісник. 2009. № 3. С. 12–23.
16. Онлайн-форум «Модель сучасної бібліотеки для ОТГ»: розпочався конкурс з відбору міні-команд. URL: <https://decentralization.gov.ua> (дата звернення: вересень 2020).
17. Пашкова В. Публічні бібліотеки: виклики ХХІ століття // Бібліотечний форум України. 2010. № 4. С. 16–19.
18. Припинила існування одна з найстаріших бібліотек на Херсонщині. URL: <https://pivdenukraine.com.ua/2019/10/09/nni-biblioteki-na-xersonshhini-dozhivayut-ostanni-dni/> (дата звернення: вересень 2020).
19. Проект Програми розвитку публічних бібліотек міста Чорноморська як Інформаційних інтелект-центрів на 2017 р. URL: <http://cmr.gov.ua/uploads/media/news/0001/08/7539dbd3483c13365baeaa2e0e1d4c6bb074b12.pdf> (дата звернення: серпень 2020).
20. Реформування системи публічних бібліотек України: досвід Великобританії та пілотні проекти об'єднаних територіальних громад. URL: http://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/189/Реформа_бібліотек._Досвід_Великобританії_та_пілотні_проекти.pdf (дата звернення: вересень 2020).
21. Чачко А. Современная библиотека в процессе трансформаций: монографія. Київ, 2003. 138 с.
22. Шемаєва Г., Ельбесхаузен Х. Модель публічної бібліотеки в сучасній системі соціальних комунікацій // Вісник Книжкової палати. 2012. № 8. С. 12–15.

References

1. Barkova, O. V. (2005). Formation of electronic library as a direction of development of scientific communications. *Biblioteki natsional'nykh akademiy nauk: problemy funktsionirovaniya, tendentsii razvitiya*, 3, 123–130. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnan_2005_3_15 [in Russian].
2. Berezha, K. S. (2018). Public libraries of Ukraine: vectors of modernization in the Ukrainian society: Extended abstract of candidate's thesis. Kharkiv [in Ukrainian].
3. Belous, V. (2014). Model of a modern library of a higher educational institution. *Bibliotechnyy forum Ukrayiny*, 1, 44–45 [in Ukrainian].
4. Bogza, N. (2008). Rural library model: professional vision. *Bibliotechna planeta*, 3, 18–21 [in Ukrainian].
5. Vylegzhanina, T. (2009). Innovations – a determining factor in the development of libraries in Ukraine. *Bibliotechna planeta*, 3, 6–9 [in Ukrainian].
6. Vylegzhanina, T. (2016). Social direction of public libraries of Ukraine. Regional aspect. *Bibliotechna planeta*, 4, 4–6 [in Ukrainian].
7. Voskoboynikova-Guzeva, O. V. (2012). Modernization strategy of development of the domestic library and information sphere. *Bibliotechnyy visnyk*, 5, 8–19 [in Ukrainian].
8. Kaliberda, N., Brovkin, A. (2009). Formation and use of library and information resources: traditions and innovations. *Bibliotechnyy visnyk*, 6, 7–10 [in Ukrainian].
9. Kachanova, E. (2003). *Innovations in Libraries: A Practical Guide*. St. Petersburg: «Professiya» [in Russian].
10. Kislyuk, L. V. (2012). Mastering multimedia technologies in libraries of Ukraine. *Visnyk Kharkivs'koyi derzhavnoyi akademiyi kul'tury*, 37, 136–143. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hak_2012_37_14 [in Ukrainian].
11. Kolesnikova, T. O. (2009). Modern university library: models of development in terms of informatization. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiya*, 4, 57–62 [in Ukrainian].
12. Krat, M., Sofiy, O. (2016). Reforming the system of public libraries of Ukraine in the context of decentralization. Retrieved from: <http://dialog.lviv.ua/wp-content/uploads/2016/11/Bibliotek-A5-4mm-prew.pdf> [in Ukrainian].
13. Lobuzina, K. V. (2012). Library 3.0: Knowledge, data warehouses and experts. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiya*, 1, 26–35 [in Ukrainian].
14. Nesin, V. P. (2013). Communication models of rural library in terms of informatization of society. *Visnyk Kharkivs'koyi derzhavnoyi akademiyi kul'tury*, 41, 173–180 [in Ukrainian].
15. Onyschenko, O. (2009). Ukrainian libraries in the 90s of XX century: main trends and directions of activity. *Bibliotechnyy visnyk*, 3, 12–23 [in Ukrainian].
16. Online forum «Model of a modern library for OTG»: a competition for the selection of mini-teams has begun. Retrieved from: <https://decentralization.gov.ua> [in Ukrainian].
17. Pashkova, V. (2010). Public libraries: challenges of the XXI century. *Bibliotechnyy forum Ukrayiny*, 4, 16–19 [in Ukrainian].
18. One of the oldest libraries in the Kherson region ceased to exist. Retrieved from: <https://pivdenukraine.com.ua/2019/10/09/nni-biblioteki-na-xersonshhini-dozhivayut-ostanni-dni/> [in Ukrainian].
19. Project of the Black Sea Public Libraries Development Program as Information Intelligence Centers for 2017. Retrieved from: <http://cmr.gov.ua/uploads/media/news/0001/08/7539dbd3483c13365baeaa2ecec1d4c6bb074b12.pdf> [in Ukrainian].
20. Reforming the system of public libraries in Ukraine: the experience of the United Kingdom and pilot projects of united territorial communities. Retrieved from: http://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/189/Реформа_бібліотек_UK_Experience_and_Pilot_Projects.pdf [in Ukrainian].
21. Chachko, A. (2003). *Modern library in the process of transformations: monograph*. Kiev [in Russian].
22. Shemayeva, G., Elbeshausen, H. (2012). The model of the public library in the modern system of social communications. *Visnyk Knyzhkovoyi palaty*, 8, 12–15 [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 04.01.2021
Отримано після доопрацювання 10.02.2021
Прийнято до друку 15.03.2021*